

Innspill til FNs sjette miljøforsamling

Forum for utvikling og miljø (ForUM), et nettverk av 60 norske organisasjoner takker for muligheten til å komme med innspill til den norske delegasjonen til FNs sjette miljøforsamling (UNEA-6).

Overordnede innspill

FNs Miljøforsamling er en viktig arena for å løfte blikket og se sammenhengene mellom ulike miljøavtaler, men også en mulighet til å sette i gang nye initiativ.

Vedtakene som blir fattet på miljøforsamlingen får konsekvenser for en rekke andre prosesser på miljøfeltet. ForUM mener derfor at det er avgjørende at UNEA, som det høyeste organet for miljø i FN, reflekterer denne posisjonen i sine vedtak. UNEA-6 skal legge føringer som ivaretar miljøet i andre prosesser, ikke la andre prosesser legge føringer på bekostning av miljøhensyn.

ForUM anbefaler at

- språk som henviser til at utfall av pågående prosesser, også foreløpig uavklarte, på andre områder skal legge føringer for arbeidet til FNs miljøprogram (UNEP) gjennomgående unngås.

ForUM setter pris på at Norge er en tydelig forsvare av sivilsamfunnets plass i internasjonale møter, og vil vektlegge betydningen av at deltagelse fra sivilsamfunnsorganisasjoner og rettighetshavere som urfolk, kvinner og ungdom er tydelig forankret i alle relevante vedtak. Det finnes allerede etablert språk og terminologi som omhandler sivilsamfunnsaktører, herunder referanser til ulike major groups og stakeholders, i UNEP.

ForUM anbefaler at

- referanser til sivilsamfunnets deltagelse i ulike prosesser strømlinjeformes i tråd med prinsippene for deltagelse under Agenda 21 i Rio-erklæringen.
- rettighetene til marginaliserte grupper, herunder urfolk, er tydelig forankret med referanse til fritt og forhåndsinformert samtykke i tråd med relevante konvensjoner i alle resolusjoner som har innvirkning på deres områder.

Innspill til konkrete resolusjoner

7. Strengthening international efforts to halt land degradation, restore degraded lands and increase ecosystem and communities' resilience to drought

Industrielt landbruk er en sentral driver av landforringelse og redusert jordkvalitet. Endring i hvilke jordbruksmetoder som benyttes er avgjørende for å redusere belastningen på jorda og forbedre jordkvaliteten, noe som vil styrke matsikkerheten.

ForUM anbefaler at

- matsikkerhet blir vektlagt sterkere i resolusjonen som en sentral del av utfordringene knyttet til landforringelse
- omlegging fra industrielt landbruk blir vektlagt sterkere som en del av løsningen

8. Criteria, norms, standards and guidelines for the implementation of nature-based solutions for supporting sustainable development.

ForUM mener det er avgjørende for naturbaserte løsnings bidrag til bærekraftig utvikling at det etableres tilstrekkelig med safeguards for å ivareta både menneskerettigheter og natur. Dette gjelder også for finansieringsmekanismer for naturbaserte løsninger. Naturen har viktige funksjoner som er sentrale for vår evne til å bremse klimaendringene, samt tilpasse oss de endringene det allerede er for sent å unngå. Det er likevel avgjørende at naturbaserte løsninger ikke blir sett på som et alternativ til å kutte klimagassutslipp. Naturens bidrag til å møte klimakrisa er primært et supplement til omfattende utslippskutt, og naturbaserte løsninger bør ikke begrenses til klimatiltak. I tråd med resolusjon 5/5 vedtatt på UNEA-5, bør heller ikke tiltak som fører til naturødeleggelse inngå i en definisjon av naturbaserte løsninger.

Rettighetsperspektivet må stå sentralt i prosjekter med mål om utslippskutt, tilpasning og bærekraftig utvikling. Hensynet til marginaliserte grupper som urfolk, afroetterkommere og småbønder må ivaretas. Særlig viktig er det at verken vern eller bruk av natur får urimelige konsekvenser for lokalbefolkning som i generasjoner har forvaltet naturen på en bærekraftig måte. Denne lokalbefolkningen opplever allerede de alvorlige konsekvensene av klimaendringene, og risikerer dermed dobbel belastning. Utbygging av fornybare energikilder må også komme lokalbefolkningen til gode gjennom arbeidsplasser og tilgang på energi, men dette kan ikke komme i konflikt med livsgrunnlaget deres.

Grundige konsekvensutredninger, konsultasjoner og høringsrunder på både offisielle og lokale språk, samt fritt og forhåndsinformert samtykke, må ligge til grunn for alle landbaserte prosjekter for fornybar energi, for å sikre at de ikke går på bekostning av lokalbefolkningens rettigheter. Tydelige kompetansekrav må ligge til grunn for alle konsekvensutredninger, både for å ivareta lokalbefolkningens rettigheter og et tilstrekkelig faglig grunnlag for å vurdere naturkonsekvensene.

ForUM anbefaler at

- kunnskapsgrunnlaget for resolusjonen utvides til å gjelde alle deler av den sjette hovedrapporten fra FNs Klimapanel (IPCC Sixth Assessment Report)
- prinsippet fra resolusjon 5 fra UNEA-5 om at naturbaserte løsninger ikke skal føre til naturødeleggelse opprettholdes
- resolusjonen tydelig anerkjenner at tiltak som er i tråd med en rettighetsbasert og inkluderende tilnærming som styrker både sosial og klimarettferdighet, bidrar til motstandsdyktighet i møte med klimaendringene og begrenser risikoen for offsetting er å foretrekke
- resolusjonen anerkjenner at også finansiering av naturbaserte løsninger er avhengig av solide safeguards for menneskerettigheter og miljø

11. Strengthening ocean and seas governance to tackle climate change, marine biodiversity loss and pollution.

En bærekraftig forvaltning av havområder og marine økosystem er avgjørende i møte med alle de tre miljøkrisene: klimaendringer, naturmangfoldstap og forurensning. UNEA er godt posisjonert til å bestille kartlegging av hull i internasjonal lovgivning og å igangsette nødvendige prosesser for å fylle disse. Det er derfor verdifullt at resolusjonen redegjør for utviklingen av nye regel- og avtaleverk siden forrige UNEA, samt peker på mangler. Samtidig er det viktig å ivareta UNEA sitt handlingsrom og unngå formuleringer som kan gi inntrykk av at andre prosesser kan legge føringer for UNEP sitt arbeid, og gjennom dette begrense muligheten til å sette miljøhensyn først.

Sterkere regulering av skadelig fiskeri og stopp i skadelige fiskerisubsidier er sentrale element i en mer bærekraftig havforvaltning, og fordrer samarbeid mellom stater siden fiskefartøyene beveger seg både mellom land og i internasjonale farvann.

Resolusjonens vektlegging av kunnskapsinnhenting og forskning, og tydelige fokus på behovet for en helhetlig tilnærming på tvers av konvensjoner og fagfelt, er viktig og bør sees i sammenheng med resolusjon 12.

Det er også viktig at denne resolusjonen gir tydelig støtte til arbeidet som foregår i forhandlingene om en global plastavtale.

ForUM anbefaler at

- hierarkiet mellom prosesser og FN-organ anerkjennes i referanser til ulike prosesser
- den tydelige støtten til BBNJ, GBF og innføring av marine verneområder (GBF Target 3) består
- GBF Target 5 løftes spesielt frem slik at bærekraftige fiskerier får en plass
- de negative konsekvensene av fiskerier gjennom overfiske, bunntråling og spøkelsesfiske anerkjennes tydeligere som den største direkte påvirkningen på havets økosystemer og naturmangfold
- tiltak mot IUU-fiske omtalt i PP9 bør følges opp med et operativt avsnitt
- behovet for mer kunnskap om havet og marine økosystem tydelig anerkjennes, uten at kunnskapsmangel skal brukes for å bremse gode tiltak, føre var- prinsippet bør gjelde
- en global plastavtale som kan begrense marin forurensning støttes som et viktig bidrag i bærekraftig havforvaltning

15. Effective, Inclusive and Sustainable Multilateral Actions towards Climate Justice

Klimaendringene er ikke noe som er på vei, de er her allerede. Som resolusjonen understreker rammer de alle verdens land. Samtidig ser ForUM det som et grunnleggende prinsipp at de som er mest sårbare skal få mest støtte i møte med konsekvensene av klimaendringene. Selv om det erkjennes at klimakrisa rammer alle, kan ikke dette få konsekvenser for de mest sårbare statene og områdene. De må få den støtten de trenger i møte med klimaendringene. En rettfærdig og tilskuddsbasert klimafinansiering er avgjørende for å nå målene i Parisavtalen.

I en verden med stadig flere klimarelaterte katastrofer øker finansieringsbehovene drastisk. En stadig større andel av lands bistandsbudsjetter går til klimafinansiering, mens bistandens kjerne er, og må være, fattigdomsreduksjon og nødhjelp. Klimafinansiering må ikke gå på bekostning av annen bistand, men komme i tillegg til og styrke effekten av disse. For å bidra til effektiv, inkluderende og bærekraftig handling for klimarettferdighet bør denne resolusjonen tydelig anerkjenne dette prinsippet.

Ifølge UNDP har minst 54 land alvorlige gjeldsproblemer, og lavinntektsland bruker i snitt tilsvarende sum på gjeldsbetjening som på helse, utdanning, sosiale sikkerhetsnett og klimatiltak sammenlagt. Samtidig gis store deler av klimafinansieringen i form av lån. Dette forverrer lands gjeldsbyrde, og tvinger land til å fortsette å drive miljøskadelig industri eller forvaltning for å møte sine betalingsforpliktelser. Det er derfor viktig at resolusjonen anerkjenner gjeldsbyrden mange utviklingsland er under og de negative konsekvensene av denne for å nå klimamål.

Resolusjonen trekker i de operative avsnittene fram blant annet debt swaps som mulige tiltak for å øke klimafinansieringen. I praksis har ikke debt swaps bidratt nevneverdig til gjeldslette eller å skape et økonomisk handlingsrom for å håndtere miljøutfordringer for land i det globale Sør.. Derimot har de vist seg å være trege, ha liten grad av åpenhet eller involvering av lokale aktører og sivilsamfunn, og

ha høye administrative kostnader. I tillegg medfører debt swaps ofte andre betingelser knyttet til for eksempel inngåelse av handelsavtaler eller å legitimere illegitim gjeld.

ForUM anbefaler at

- det kommer tydelig fram i resolusjonsteksten, også i de operative avsnittene, at det er de mest sårbare statene som skal få mest støtte
- det presiseres at klimafinansiering skal være addisjonell og gave- eller tilskuddsbasert
- referanser til debt swaps som løsning for klimafinansiering tas ut

16. Stepping up efforts for enhancing the circular economy transition domestically, regionally and globally

Behovet for en overgang til en sirkulær økonomi er gjennomgående i flere av forslagene til resolusjoner og Ressurspanelets kommende rapport støtter opp under dette. Derfor er resolusjonen om sirkulær økonomi viktig og bør brukes som en anledning til å fremme en omstilling til en økonomisk modell innenfor planetens tålegrenser for flere sektorer. ForUM ønsker særlig velkommen fokuset på at sirkulærøkonomi ikke kun handler om resirkulering og tiltak i avfallssektoren, men også anerkjenner betydningen av design- og produksjonsfasen i omstillingen til en sirkulær økonomi og sees i sammenheng med arbeidet for mer bærekraftige livsstiler. Videre er det viktig at resolusjonen løfter fram både arbeidsforhold og åpenhet i leverandørkjeder som sentrale elementer i en bærekraftig sirkulærøkonomi.

Det internasjonale regelverket for å fremme en sirkulærøkonomi er svakt og mange sektorer mangler et internasjonalt regelverk. For videre arbeid med denne tematikken under UNEA er det viktig at medlemslandene skaffer seg oversikt over hvilke regulatoriske hull og svakheter forsamlingen og medlemslandene bør fokusere på å fylle eller forbedre.

ForUM anbefaler at

- språk som vektlegger hele livsløpet til et produkt blir ivaretatt eller styrket
- verdien av anstendige arbeidsforhold og åpenhet i leverandørkjeder tydelig anerkjennes
- et vedtak om å utarbeide en oversikt og analyse av eksisterende internasjonalt regelverk knyttet til sirkulær økonomi og ressursbruk blir inkludert i resolusjonen.

18. Environmental assistance and recovery in areas affected by armed conflicts.

Krig, væpnet konflikt og opprustning bidrar til å forsterke klimakrisa, naturkrisa og forurensningskrisa. Allerede mens krigen pågår, og i lang tid etterpå, lever sivilbefolkningen med ødelagt matjord, forurenset drikkevann og utslipp av miljøgifter med alvorlige konsekvenser for helse, levekår og økosystem. Ivaretagelsen av miljøet i krig og væpnet konflikt må styrkes. Det er nødvendig å utvikle en bedre og felles forståelse av sammenhengen mellom konflikt og klima- og naturkrisa, både hvordan opprusting driver klimakrisa og hvordan klima- og naturkrisa øker konfliktnivået flere steder. Derfor er det viktig at Norge støtter opp om denne resolusjonen.

Det eksisterer allerede rammeverk og internasjonale avtaler som skal bidra til å beskytte miljøet i forbindelse med væpnet konflikt, men resolusjonen kan bidra til viktig ansvarliggjøring av stater under disse. Vi trenger også å bygge ny kunnskap og forståelse om hvilke konsekvenser krig og konflikt har for klima og miljø. Da trengs forskning, dokumentasjon og innsamling av data.

ForUM anbefaler at

- de operative delene i denne resolusjonen som ber FNs miljøprogram om å gjøre konkrete oppgaver som kan bidra til økt forståelse og dokumentasjon består, og ikke vannes ut, inkludert OP4, OP5 og OP6.

19. Sustainable Lifestyles

IPCC, UNEP, Naturpanelet og Ressurspanelet har de siste årene synliggjort den økende kunnskapen om måten livsstil og forbruk påvirker muligheten til å lykkes med bærekraftsmålene. Blant annet har nestleder i arbeidsgruppen til FNs klimapanel sjettede hovedrapport om klimatilstand, Priyadarshi Shukla, pekt på at endringer i politikk, infrastruktur og teknologi kan gjøre det mulig å endre atferd og livsstil med 40-70 prosent større reduksjon i klimagassutslipp mot 2050 som følge.

Høyinntektsland har et særlig stort ansvar for å legge om forbruket og livsstilen i sine respektive samfunn på en måte som gjør at vi i fellesskap kan nå bærekraftsmålene, noe som også framgår av utkastet til resolusjon.

Det internasjonale samarbeidet på dette området er i oppstarten og trenger et løft for å videreutvikles slik at man kan få effektive tiltak og virkemidler globalt til å lykkes med en slik omstilling. Det er naturlig at et høyinntektsland som Norge, med et stort ansvar for å omstille seg på dette området, tar initiativ til å løfte og videreutvikle dette arbeidet.

ForUM anbefaler at

- Norge, gjerne i samarbeid med andre høyinntektsland fra Norden eller Europa, tar initiativ til å videreutvikle dette arbeidsfeltet
- det legges vekt på å utforske endringer i livsstiler og forbruk som samtidig bidrar til sosial rettferdighet og økt livskvalitet og som kan implementeres av både høyinntektsland og lavinntektsland

Innspill til ministermøtet om plastavtaleforhandlingene

28. februar holder Canada ministermøte om de kommende plastforhandlingene (INC) i Ottawa i april som et sidearrangement til UNEA-6. Samme dag holder også Høyambisjonskoalisjonen, som Norge leder sammen med Rwanda, et lukket ministermøte om de samme forhandlingene. Forhandlingene er nå i en kritisk fase etter at møtet i Nairobi i november ikke kom til enighet om prioriteringer for arbeid mellom sesjonene. Flere utviklingsland ytrer nå tydelige krav om at rike land må vise sterkere vilje til å forplikte seg til å bidra til gjennomføringen av tiltak i lavinntektsland for å implementere en framtidig avtale. Norge er en viktig donor og premissleverandør og de vil være gunstig for forhandlingene om Norge benytter denne anledningen til å kommunisere sine ambisjoner for framtidig bistandsfinansiering på feltet.

På dette tidspunktet i forhandlingene er det avgjørende å samle støtte for konkrete punkter i avtalen og klima- og miljøministeren bør være svært tydelig i sitt budskap til andre ministre under disse møtene for å bidra til dette. En effektiv ny global plastavtale må inneholde *forbud mot de mest problematiske plastproduktene og -materialene, bindende produktkrav som sikrer reduksjon, gjenbruk og resirkulering og en sterk og troverdig finansieringsmekanisme.*

Erfaringer fra andre prosesser har vist at det er viktigere å få gjennomslag for sentrale krav enn å få alle land i verden med på avtalen for å unngå at de minst ambisiøse kan holde hele prosessen som gissel. Dette er tidspunktet for å prioritere å bygge en bredere allianse rundt hvert av disse kravene for å sikre en sterk avtale.

ForUM anbefaler at

- Norge benytter anledningen på ministermøtet til å legge frem en forpliktelse om en opptrapping av norske økonomiske bidrag til å stanse plastkrisa i utviklingsland og annonserer en videreføring og fornyet versjon av bistandsprogrammet mot plastforurensing under UNEA-6.
- Norge er tydelige på at en ny global plastavtale på inneholde følgende elementer
- forbud mot de mest problematiske plastproduktene og -materialene,
- bindende produktkrav som sikrer reduksjon, gjenbruk og resirkulering,
- en sterk finansieringsmekanisme.

Vennlig hilsen

Kathrine Sund-Henriksen

Generalsekretær Forum for utvikling og miljø

